

Іщенко Н. А.,
канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів та планування
Кіровоградський національний технічний університет

Ефективна зайнятість як передумова економічного зростання та інноваційного розвитку економіки

На початку ХХІ-го століття визначальними ознаками розвитку національних економік країн світу стали посилення ролі глобалізації та активізація інтеграційних процесів. Внаслідок цього Україна, як і інші держави, відчула зростаючий вплив зовнішніх чинників на розвиток регіональних ринків праці, що несе з собою як нові позитивні можливості, так і нові виклики. Нові тенденції розвитку, а також обмеження традиційних джерел зростання ВВП, об'єктивно зумовили нагальну необхідність пошуку можливостей забезпечення ефективної зайнятості в легальному секторі економіки, подолання існуючих диспропорцій та протиріч у розвитку національного та локальних ринків праці, скорочення тіньової зайнятості.

Зайнятість населення виступає важливим фактором стійкості соціально-економічної системи та суспільного відтворення, необхідною умовою і формою життєдіяльності людини. В соціально орієнтованій ринковій економіці людина реалізує своє конституційне право на працю, а праця є базисом зростання ВВП, формування рівня життя населення і одночасно економічної могутності держави, її національної безпеки. Тому, безперечно, ефективна зайнятість стає важливою передумовою економічного зростання, інтегральним показником якості та результативності ринкових реформ, позитивної динаміки соціальних і демографічних процесів.

Критичний аналіз наукових підходів дозволяє нам зосередити увагу на тому, що ефективна зайнятість населення може трактуватись як така зайнятість населення в економіці, результатом якої є максимально повне задоволення потреб суспільства та його членів у матеріальних і духовних благах та послугах з мінімально можливими суспільними затратами.

Ефективна зайнятість вимагає від працівника прояву трудової активності, постійного нарощування знань і професійних вмінь. Саме така зайнятість має забезпечувати гідний особистий дохід, достатній для забезпечення актуальних потреб працівника та його сім'ї і, в більш широкому плані, всіх недієздатних членів суспільства, а також підвищення освітньо-професійного рівня на основі зростання суспільної продуктивності праці.

Зауважимо, що винагорода праці виступає однією з важливих передумов ефективної зайнятості людини. Інша її складова таких передумов – пропорційне зростання тієї частки національного доходу, яка витрачається на суспільні потреби. Ці риси характеризують результативний аспект ефективної зайнятості [1, с. 29-30; 3, с.78].

Показником (або сукупністю показників), який виявляє ступінь ефективності зайнятості, є ефективність праці. Виходячи з такого розуміння, ефективною може визнаватися зайнятість, яка забезпечує ефективність використання наявних трудових ресурсів та їх найбільш повне залучення у процесі суспільного виробництва, забезпечуючи максимальне задоволення особистих та суспільних потреб населення.

Відтак наша наукова позиція щодо визначення ефективної зайнятості полягає в тому, що вона, на відміну від продуктивної зайнятості, передбачає також і наявність соціального ефекту, а також відповідність ключових параметрів цієї зайнятості загальносвітовим прогресивним тенденціям не лише розвитку ринку праці, а й суспільно-економічного піднесення в цілому. Тобто можна сформулювати наступний критерій забезпечення ефективної зайнятості – це наявність крім економічної і соціальної ефективності функціонування ринку праці. Останню можна виявити через індикатори підвищення рівня та якості трудового життя, утвердження соціальної справедливості, зростання соціальних інвестицій у розвиток людського капіталу, зокрема такі як: поліпшення умов праці; зростання доходів населення, динаміка їх диференціації та міжрегіональна динаміка середньої заробітної плати; скорочення частки громадян, які живуть за межею бідності; питома вага середнього класу (якщо вона нижче 50% населення, доходи розподіляються нерівномірно, не створено умов для зростання добробуту); динаміка витрат державного бюджету на соціальні програми; виконання зобов'язань між соціальними партнерами; участь працівників у страйках; підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації кадрів; частка витрат державного бюджету на освіту та науку; інвестиції у відтворення та всебічний розвиток людського капіталу.

Отже, системний аналіз сутності інноваційної трансформації економіки [2; 4] та особливостей постіндустріальних суспільств дав змогу сформулювати такі інноваційно-орієнтовані вектори якісних зрушень в структурі ефективної зайнятості:

- забезпечення високої зайнятості у сфері послуг, насамперед в інформаційно містких секторах фінансових та професійних послуг, охороні здоров'я, освіті, державному управлінні;
- прискорене створення нових модернізованих робочих місць у виробництвах, що припадають на кінцеві стадії технологічних циклів;
- створення і значне поширення наукомістких видів економічної діяльності, насамперед у виробництвах новітніх технологічних укладів;
- зростання у структурі персоналу питомої ваги працівників, зайнятих науково-дослідними і дослідно-конструкторськими розробками, їх випробуванням і впровадженням;
- активне впровадження нових, більш складних, соціально мобільних, адаптованих до змін у виробництві та на ринку праці широкого профілю професій та синтезованих спеціальностей;
- кількісно-якісне зростання чисельності висококваліфікованих, високоосвічених працівників, спроможних до інновацій;
- прискорене впровадження у практику регулювання зайнятості нетрадиційних (альтернативних) режимів праці, новітніх нетрадиційних стратегій мотивації трудової діяльності.

Список літератури

1. Кузьмин С. А. Эффективная занятость населения / С. А. Кузьмин. – М. : Экономика, 1990. – 143 с.
2. Онікієнко В. В. Інноваційна парадигма соціально-економічного розвитку України / Онікієнко В. В., Ємельяненко Л. М., Терон І. В.; за ред. В. В. Онікієнка. – К. : РВПС України НАН України, 2006. – 480 с.
3. Рынок труда: [учебник] / под ред. В. С. Буланова и Н. А. Волгина. – М. : «Экзамен», 2000. – 448 с.
4. Соціальний розвиток України: сучасні трансформації та перспективи / [Бандур С. І., Заяць Т. А., Куценко В. І. та ін.]; за заг. ред. чл.-кор. НАН України Б. М. Данилишина. – [2-ге вид. доповн. і переробл.] РВПС України НАН України. – Черкаси: Брама-Україна, 2006. – 620 с.